

ราชา เต ปาโตว โภเชตวา “คจจณ, เทว วา ตีณิ วา โยชนานิ อาหิณทิตวา พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อุปปนฺหนาวํ ญตฺวา มยฺหํ สฺวสาสนํ อารทฺธาติ เปเสสิ ๖

อ. พระราชา (ทรงยังชน ท.) เหล่านั้น ให้บริโภคแล้ว ในเวลาเช้าเที่ยว ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า “(อ. ท่าน ท.) จงไป, (อ. ท่าน ท.) เที่ยวไปแล้ว สิ้นโยชน ท. สอง หรือ หรือว่า สาม รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งพระพุทฺธเจ้า หรือ หรือว่า แห่งพระธรรม หรือว่า แห่งพระสงฆ์ เป็นผู้เกิดขึ้นแล้ว จงนำมา ซึ่งข่าวสาสนอันนำมาซึ่งความสุข แก่เรา” ดังนี้ ๖

เต จตุหิ ทฺวารหิ นิภฺขมิตฺวา เทว ตีณิ โยชนานิ อาหิณทิตวา สาสนํ อลภิตฺวา ปจฺจาจฺจนฺติ ๖

(อ. ชน ท.) เหล่านั้น ออกไปแล้ว โดยประตุ ท. สี่ เที่ยวไปแล้ว สิ้นโยชน ท. สอง สาม ไม่ได้แล้ว ซึ่งข่าวสาสน ย่อมกลับมา ๖

อถกทิวสํ ราชา สฺวปฺตํ นาม อสฺสมารุหํ อมจฺจสทฺสสปริวฺโต อุตฺตยานํ คจฺจนฺโต กิลนฺตรูเป ปญฺจสทฺมตฺเต วาณิขเก นครํ ปวิสนฺเต ทิสฺวา “อิเม อทฺธานกิลนฺตา, อทฺธา อิเมสํ สนฺติกา เอกํ ภทฺทกํ สาสนํ โสสุสํมิตฺติ เต ปกฺโกสาเปตฺวา “กุโธ อาคจฺจนฺตาติ ปุจฺจิ ๖

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระราชา เสด็จขึ้นแล้ว สุ่ม้า ชื่อว่าสุปตตะ ผู้อันพันแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เสด็จไปอยู่ สู่พระอุตฺตยาน ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพ่อค้า ท. ผู้มีร้อยทำเป็นประมาณ ผู้มีรูปแห่งบุคคลผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว ผู้เข้าไปอยู่ สู่พระนคร (ทรงดำรัสแล้ว) ว่า “(อ. พ่อค้า ท.) เหล่านี้ เป็นผู้เหน็ดเหนื่อยแล้วในหนทางไกล (ย่อมเป็น), (อ. เรา) จักฟัง ซึ่งข่าวสาสน อันเจริญ อย่างหนึ่ง จากสำนัก (ของพ่อค้า ท.) เหล่านี้ แน่แท้” ดังนี้ (ทรงยังบุคคล) ให้เรียกมาแล้ว (ซึ่งพ่อค้า ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้วว่า “(อ. ท่าน ท.) ย่อมมา (จากพระนคร) ไหน” ดังนี้ ๖

“อตุถิ เทว อิตฺโต วิสตีโยชนสทฺมตฺตเก สวตฺถิ นาม นครํ, ตโต อาคจฺจมาติ ๖

(อ. พ่อค้า ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระนคร ชื่อว่าสวตถิ มีอยู่ ในที่สุดแห่งร้อยแห่งโยชนยี่สิบ (แต่พระนคร) นี้, (อ. ข้าพระองค์ ท.) ย่อมมา (จากพระนครชื่อว่าสวตถิ) นั้น” ดังนี้ ๖

“อตุถิ ปน โว เทเส กิณฺจิ สาสนํ อุปปนฺหนฺติ ๖

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ก็ อ. ข่าวสาสน อะไร ๆ อันเกิดขึ้นแล้ว ในประเทศ ของท่าน ท. มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๖

“เทว อญฺญํ กิณฺจิ นตฺถิ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อุปปนฺโนติ ๖

(อ. พ่อค้า ท. เหล่านี้ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข่าวสาสน) อะไร ๆ อัน ย่อมไม่มี, แต่ว่า อ. พระสัมมาสัมพุทฺธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ ๖

ราชา ตาวเทว ปณจวณณาย ปิตียา ผุฏฐสรีโร กิณจิ สลลกุเชตุ อสกุโกนโต มุหุตตัม วิตินาเมตวา “ตาทา กิ วเทถาติ ปุจฺฉิ ๖

อ. พระราชา เป็นผู้ที่มีพระสรีระ อันปิติ อันมีวรรณะห้า ถูกต้องแล้ว ในขณะนั้นนั้นเทียว (เป็น) ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันทรง กำหนด ซึ่งอะไร ๆ ทรงยังกาลครุหนึ่ง ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว ตรัสถามแล้วว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อะไร” ดังนี้ ๖

“พุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโนติ ๖

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ ๖

ราชา พุติยปี ตติยปี ตเถว วิตินาเมตวา จตฺตถวเร “กิ วเทถ ตาทาติ ปุจฺฉิตฺวา, “พุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโนติ วุตเต, “ตาทา สตสทสฺส โว ทมฺมิตี วตฺวา “อปฺปปี กิณจิ สาสนํ อตฺถิ ตาทาติ ปุจฺฉิ ๖

อ. พระราชา (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว แม้ครั้งที่สอง แม้ครั้งที่สาม ตรัสถามแล้วว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อะไร” ดังนี้ ในวาระที่สี่, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้วว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่ง แสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท.” ดังนี้ ตรัสถามแล้วว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. ข้าวสาส์น อะไร ๆ แม้อื่นอีก มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๖

“อตฺถิ เทว, ธมฺโม อุปฺปนฺโนติ ๖

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าวสาส์น อื่นอีก) มีอยู่, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว” ดังนี้ ๖

ราชา ตปี สุตฺวา ปุริมเนยเนว ตโย วาเร วิตินาเมตวา, (P14) จตฺตถวเร “ธมฺโมติ ปเท วุตเต, “อิธปิ โว สตสทสฺส ทมฺมิตี วตฺวา “อปฺปปี สาสนํ อตฺถิ ตาทาติ ปุจฺฉิ ๖

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) แม่นั้น (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว สิ้นวาระ ท. สาม โดยนัยอันมีในก่อน นั้นเทียว, ครั้นเมื่อพบว่า “อ. พระธรรม” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว ในวาระที่สี่, ตรัสแล้วว่า “(อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่ง แสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท. (ในเพราะบท) แม่นี้” ดังนี้ ตรัสถามแล้วว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. ข้าวสาส์น แม้อื่นอีก มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๖

“อตฺถิ เทว, สงฺฆรตนํ อุปฺปนฺนฺติ ๖

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าวสาส์น อื่นอีก) มีอยู่, อ. รัตนะคือพระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว” ดังนี้ ๖

ราชา ตปี สุตวา ตเถว ตโย วาเร วีดินาเมตวา, จตฺตถวาเร “สงฺโมติ ปเท วุตเต, “อิธปิ โว สตสทสฺส ทมฺมิตี วตฺวา อมจฺจสทสฺส โอลเกตฺวา “ตาทา กิ กริสฺสธาทิ ปุจฺฉิ ๖

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) แม่นั้น (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว ลี้นวาระ ท. สาม เหมือนอย่างนั้นนั้น เทียว, ครั้นเมื่อพบว่า “อ. พระสงฆ์” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว ในวาระที่สี่, ตรัสแล้วว่า “(อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท. (ในพระบาท) แม่นี้” ดังนี้ ทรงแลดูแล้ว ซึ่งพันแห่งอำมาตย์ ตรัสถามแล้วว่า “ดูก่อน พ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) จักกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๖

“เทว กิ กริสฺสธาทิ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. พระองค์) จักทรงกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๖

“อหํ ตาทา ‘พุทฺโธ อุปปนฺโน, ธมฺโม อุปปนฺโน, สงฺโม อุปปนฺโนติ สุตฺวา น ปุณฺ นีวตฺติสฺสามิ, สตฺถารํ อุทฺทิสฺส คณฺตฺวา ตสฺส สหฺติเก ปพฺพชิสฺสามิติ ๖

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. เรา พังแล้วว่า ‘อ. พระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว, อ. พระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว’ ดังนี้ จักไม่กลับ อีก, (อ. เรา) เจาะจง ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว จักบวช ในสำนัก (ของพระศาสดา) พระองค์นั้น” ดังนี้ ๖

“มยฺยิ เทว ตุมฺเหหิ สหฺธิ ปพฺพชิสฺสามิติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ แม้อ. ข้าพระองค์ ท. จักบวช กับ ด้วยพระองค์” ดังนี้ ๖

ราชา สุวณฺณปฏฺฐอ อุกฺขราณี ลิขาเปตฺวา วาณิขเก อาห “อนฺชา นาม เทวี่ ตุมฺหากํ ตีณิ สตสทสฺसानิ ทสฺสติ; เอวณฺจ ปน วเทยฺยาถ ‘รณฺฆา กิร เต อิสฺสรียํ วิสฺสฏฺฐจํ, ยถาสฺสํ สมฺปตฺตี ภูณฺชาหิตี; สเจ ปน โว ‘ราชา กหนฺติ ปุจฺฉิสฺสติ, ‘สตฺถารํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิสฺสามิติ วตฺวา คโตติ อาโรเจยฺยาถาติ ๖

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้เขียนแล้ว ซึ่งอักษร ท. ในแผ่นแห่งทอง ตรัสแล้ว กะพ่อคำ ท. ว่า “อ. พระเทวี พระนามว่าโนชา จักพระราชทาน ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ ท. สาม แก่ท่าน ท., ก็แล (อ. ท่าน ท.) พึงกราบทูล อย่างนี้ว่า ‘ได้ยินว่า อ. ความเป็นใหญ่ อันพระราชา ทรงสละแล้ว แก่พระองค์, (อ. พระองค์) จงเสวย ซึ่งสมบัติ ตามความสบาย’ ดังนี้, ก็ ถ้าวว่า (อ. พระเทวี) จักถาม ซึ่งท่าน ท. ว่า ‘อ. พระราชา (เสด็จไปแล้ว) (ณ ที่) ไหน’ ดังนี้, (อ. ท่าน ท.) พึงกราบทูลว่า ‘(อ. พระราชา) ตรัสแล้วว่า (อ. เรา) จักบวช เจาะจง ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ เสด็จไปแล้ว’ ดังนี้” ดังนี้ ๖

อมจฺจาปิ อตฺตโน อตฺตโน ภริยานํ ตเถว สาสนานิ ปหิณฺสีสุ ๖

แม้อ. อำมาตย์ ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น ท. แก่ภรรยา ท. ของตน ของตน เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว ๖

ราชา วาณิขเก อุโยเชตฺวา อมจฺจสทสฺสปริวฺโต ตํชนฺณเวยว นิภฺขมิ ๖

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพ่อคำ ท. ผู้อันพันแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เสด็จออกไปแล้ว ในขณะนั้น นั้นเทียว ๖

สตถาปิ ตังหิ ส ปจจุสกาลे โลกं โวลเกนโต มหาปิปินราชานं สปริวารं ทิสฺวา “อโย มหาปิปิน วาณิชฺชานं สนนํ ติกกา ตินฺนํ รตนานํ อุปปนฺนาวํ สุตฺวา เตสํ วจนํ ตีหิ สตสฺสเสหิ ปุเชตฺวา รชฺชํ ปทาย อมจฺจุสสฺสปริวโต มํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตฺกามา เสว นิภฺขมิสฺสติ, โส สปริวารो สห ปภฺวิสฺสภิกขาติ (P15) อรหตฺตํ ปาปฺนิสฺสติ, ปจฺจุคคฺคณณสฺส กริสฺสามีติ ปุณฺทิวเส จกฺกวตฺติ วีย ชุทฺทกคฺคณณโกชํ ปจฺจุคคฺคณณโต สยเมว ปตฺตจฺจิวํ คเหตุวา วิสฺสติ โยชนสฺตมคฺคํ ปจฺจุคคฺคณณวา จนฺทภาคยา นทียา ตีเร นิโครธฺรฺกขฺมุเล จพฺพพณฺณรสมิโย วิสฺสชฺเชนโต นิสฺสีติ ๖

ในวันนั้น แม่ อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งโลก ในกาลเป็นที่ขจัดเฉพาะซึ่งมีด ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระราชพาหนะนามว่า มหาปิปินะ ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยบริวาร (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อ. พระเจ้ามหาปิปินะ นี้ ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งรัตนะ ท. สาม เป็นรัตนะเกิดขึ้นแล้ว จากสำนัก ของพ่อค้า ท. ทรงบูชาแล้ว ซึ่งคำ (ของพ่อค้า ท.) เหล่านั้น ด้วยแสนแห่งทรัพย์ ท. สาม ทรงละแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราช ผู้อันพันแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันผนวช เจาจง ซึ่งเรา (เป็น) จักเสด็จออกไป ในวันพรุ่ง (อ. พระเจ้ามหาปิปินะ) นั้น ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยบริวาร จักทรงบรรลु ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิกขา ท., (อ. เรา) จักกระทำ ซึ่งการต้อนรับ (แก่พระเจ้ามหาปิปินะ) นั้น” ดังนี้ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งบาตร และจีวร เองนั้นเทียว เสด็จต้อนรับแล้ว สิ้นหนทางมีรอยแห่งโยชนียีลเป็นประมาณ ราวกะ อ. พระเจ้าจักรพรรดิ เสด็จต้อนรับอยู่ ซึ่งบุคคลผู้บริโศกซึ่งบ้านน้อย ประทับนั่งทรงเปล่งอยู่แล้ว ซึ่งพระรัศมีอันมีวรัณะหก ท. ที่โคนแห่งต้นไทร ไกลฝั่ง แห่งแม่น้ำ ชื่อว่า จันทรภาคา ในวันรุ่งขึ้น ๖

ราชาปิ อาคจฺจนโต เอกํ นทียํ ปตฺวา “กา นามเสวติ ปุจฺฉิ ๖

แม่ อ. พระราชา เสด็จมาอยู่ เสด็จถึงแล้ว ซึ่งแม่น้ำ สายหนึ่ง ตรัสถามแล้วว่า “(อ. แม่น้ำ) นั้น ชื่อว่าอะไร” ดังนี้ ๖

“อารวปจฺฉา นาม เทวติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. แม่น้ำนั้น) ชื่อว่า อารวปจฉา” ดังนี้ ๖

“กิมสฺสา ปริมาณํ ตาตาทิ ๖

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. อะไร เป็นปริมาณ (แห่งแม่น้ำ) นั้น ย่อมเป็น” ดังนี้ ๖

“คฺมกริโต คาวุตํ, ปุณฺณโต เทว คาวุตานิ เทวติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. คาวุตหนึ่ง (เป็นปริมาณ) โดยส่วนเล็ก (ของ แม่น้ำนั้น) (ย่อมเป็น) อ. คาวุต ท. สอง (เป็นปริมาณ) โดยส่วนกว้าง (ของแม่น้ำนั้น) (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๖

“อตุถิ ปเนตฺถ นาวา วา อุพฺมุโป วติ ๖

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ก็ อ. เรือ หรือ หรือว่า อ. แพ (ในแม่น้ำ) นี้ มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๖

“นตุถิ เทวติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. เรือ หรือ หรือว่า อ. แพ ในแม่น้ำนี้) ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๖

“นาวาทินิ โอลเณทนํ อมฺหากํ ชาติ ชฺรํ อุปนฺติ, ชฺรา มรณํ; อหํ นิพฺเพมฺติโก หุตฺวา ตินฺนิ รตนานิ อุทฺทิสฺส นิทฺชนฺโต, เตสํ อานุกาเวน อิทํ อุทกํ วีย มา อโหสิตี ตินฺณํ รตนานํ คุณํ อวชฺเชตฺวา “อิตปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธติ พุทฺธานุสฺสตี อนุสฺสรนฺโต สปริวารो อสฺสสทฺสเสน อุทกปิฏฺเเจ ปกฺขนฺทิ ๖

สินฺธว ปิฏฺฐิปาสาเถ วีย ปกฺขนฺทิสฺส ๖

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “เมื่อเรา ท. แลดูอยู่ (ซึ่งพาหะ ท.) มีเรือเป็นต้น, อ. ชาติ ย่อมนำเข้าไป สู่ชรา, อ. ชรา (ย่อม นำเข้าไป) สู่มรณะ, อ. เรา เป็นผู้มีความเคลือบแคลงสงสัยออกแล้ว เป็น เป็นผู้ออกไปแล้ว เจาะจง ซึ่งรัตนะ ท. สาม (ย่อมเป็น), (อ. น้ำ) นี้ อย่าได้เป็นแล้ว รวากะ อ. น้ำ ด้วยอานุกาพ (แห่งรัตนะ ท. สาม) เหล่านั้น” ดังนี้ ทรงนึกถึงแล้ว ซึ่งพระคุณ ของรัตนะ ท. สาม ทรงระลึกถึงอยู่ ซึ่งพุทธานุสสติว่า “แม้เพราะเหตุนี้ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ (ย่อมเป็น)” ดังนี้เป็นต้น ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยยบวิวาร เสด็จเล่นไปแล้ว บน หลังแท่งน้ำ ด้วยพินแห่งม้า ๖

ชฺรานํ อคฺคา เนว เตมฺสึ ๖

อ. ม้าสินธพ ท. เล่นไปแล้ว รวากะว่า (เล่นไปอยู่) บนแผ่นหินมีหลัง ๖